

**ПРОФИЛАКТИКА ИНСПЕКТОРЛАРИ
ФАОЛИЯТИДА ИНСОН ҲУҚУҚЛАРИНИНГ
УСТУВОРЛИГИ.**

Тулямбаев Жамшид Шухратович
Мустақил изланувчи

***Аннотация:** Мақолада профилактика инспекторлари фаолиятининг ҳуқуқий асослари, инсон ҳуқуқларига таъсири ва қонунчилик билан уйғунлиги таҳлил қилинган. Профилактика инспекторлари жамоат хавфсизлиги ва ҳуқуқбузарликларнинг олдини олишда асосий роль ўйнайди, шунингдек, фуқароларнинг ҳуқуқ ва эркинликларини таъминлашда муҳим вазифаларни бажаради. Ўзбекистон Республикаси Конституцияси, Маъмурий жавобгарлик кодекси, “Ички ишлар органлари тўғрисида”ги Қонун ҳамда Президент фармонлари асосида профилактика инспекторлари фаолиятининг ҳуқуқий асослари ва амалий йўналишлари таҳлил қилинган. Шу билан бирга, 2026 йил 28 январда бўлиб ўтган Президент йиғилишида белгиланган принциплар профилактика инспекторлари фаолиятини инсон манфаатларига йўналтириш, қонунийлик ва шаффофликни таъминлашда муҳим аҳамиятга эга эканлиги қайд этилган. Мақолада профилактика инспекторлари фаолиятида адолат, шаффофлик ва инсон ҳуқуқлари устуворлигини таъминлаш зарурлиги, шунингдек, ҳуқуқий тартиб ва назорат тизимлари орқали ҳуқуқбузарликларни олдини олиш самарадорлиги таҳлил қилинган.*

***Калитли сўзлар:** Профилактика инспекторлари, инсон ҳуқуқлари, жамоат хавфсизлиги, ҳуқуқбузарликларнинг олдини олиш, қонунийлик, Маъмурий жавобгарлик кодекси, “Ички ишлар органлари тўғрисида”ги Қонуни, адолат ва давлат органлари.*

***Аннотация:** В статье проанализированы правовые основы деятельности профилактических инспекторов, их влияние на права человека и соответствие законодательству. Профилактические инспекторы играют*

ключевую роль в обеспечении общественной безопасности и предотвращении правонарушений, а также выполняют важные функции по защите прав и свобод граждан. На основе Конституции Республики Узбекистан, Кодекса об административной ответственности, Закона «Об органах внутренних дел» и президентских указов рассмотрены правовые основы и практические направления деятельности профилактических инспекторов. Кроме того, на заседании Президента 28 января 2026 года были обозначены принципы, подчеркивающие важность ориентации деятельности инспекторов на интересы человека, обеспечение законности и прозрачности. В статье также проанализирована необходимость соблюдения принципов справедливости, прозрачности и приоритета прав человека в деятельности инспекторов, а также эффективность предотвращения правонарушений через правовой порядок и системы контроля.

Ключевые слова: Профилактические инспекторы, права человека, общественная безопасность, предотвращение правонарушений, законность, Кодекс об административной ответственности, Закон «Об органах внутренних дел», справедливость, государственные органы.

Annotation: The article analyzes the legal foundations of the activities of preventive inspectors, their impact on human rights, and their compliance with legislation. Preventive inspectors play a key role in ensuring public safety and preventing offenses, as well as performing important functions in protecting the rights and freedoms of citizens. Based on the Constitution of the Republic of Uzbekistan, the Code of Administrative Liability, the Law “On Internal Affairs Bodies,” and presidential decrees, the legal foundations and practical directions of preventive inspectors’ activities are examined. Additionally, the presidential meeting on January 28, 2026, highlighted principles emphasizing the importance of aligning inspectors’ activities with human interests, ensuring legality, and maintaining transparency. The article also analyzes the need to uphold justice,

transparency, and human rights priorities in inspectors' activities, as well as the effectiveness of preventing offenses through legal order and control systems.

Key words: *Preventive inspectors, human rights, public safety, prevention of offenses, legality, Code of Administrative Liability, Law "On Internal Affairs Bodies," justice, state authorities.*

Ҳозирги босқичда ҳуқуқий давлат ва фуқаролик жамиятини барпо этишнинг энг муҳим шарти инсон ҳуқуқлари ҳамда эркинликларини ишончли таъминлаш ҳисобланади. Давлат тузилмалари фаолияти мазмунан фуқаролар манфаатларига, уларнинг қонуний ҳуқуқ ва эркинликларини ҳимоя қилишга қаратилган бўлиши лозим. Шу жиҳатдан қаралганда, профилактика инспекторлари жамоат тартибини сақлаш ва ҳуқуқбузарликларни барвақт олдини олиш соҳасида асосий бўғин сифатида намоён бўладиган ички ишлар органлари ходимларидир. Улар фақатгина ҳуқуққа хилоф ҳолатларни бартараф этиш ёки жиноятчиликка мойил шахслар билан ишлаш билан чекланиб қолмасдан, фуқароларнинг ҳуқуқ ва эркинликларини таъминлаш, жамиятда қонунийлик ва адолат муҳитини қарор топтиришда ҳам муҳим масъулиятни зиммасига олади.

2026 йил 28 январ куни бўлиб ўтган Ўзбекистон Республикаси Президент Ш.М.Мирзиёев раҳбарлигидаги йиғилишда давлат раҳбари профилактика инспекторлари фаолиятининг инсон ҳуқуқлари билан узвийлиги ва давлат органларининг фаолиятида инсон манфаатлари устуворлиги масалаларини таъкидлади⁴. Ушбу мақолада профилактика инспекторлари фаолиятининг ҳуқуқий асослари, инсон ҳуқуқларига таъсири, қонунлар ва фармонлар билан уйғунлиги таҳлил қилинади.

Профилактика инспекторларининг фаолияти қонунчилик асосларига мустаҳкам боғланган. Ўзбекистон Республикаси Конституциясида инсон ҳуқуқлари ва эркинликлари, ҳуқуқбузарликларнинг олдини олиш кафолатлари

белгиланган[1]. Шунингдек, Маъмурий жавобгарлик кодекси профилактика ишларини ҳуқуқий асослашда муҳим аҳамиятга эга[5]. Ўзбекистон Республикаси “Ички ишлар органлари тўғрисида”ги Қонуни профилактика инспекторлар ваколатлари ва масъулиятини белгилайди[6]. Бундан ташқари, Президент фармонлари ва қарорлари профилактика фаолиятини самарали ташкил этиш ва инсон ҳуқуқларига дахлдорликни таъминлашда асосий йўналишлар ҳисобланади.

Профилактика инспекторлари ваколатлари доирасида жамоат тартиби ва хавфсизликни таъминлайди, ҳуқуқбузарликларни олдини олади ва фуқароларнинг ҳуқуқлари ва эркинликларига таянган ҳолда чоралар кўради[2]. Шунингдек, уларнинг фаолиятида адолат, шаффофлик ва қонунийлик принциплари устувор бўлиши лозим. Бу нафақат жамоат хавфсизлигини таъминлайди, балки фуқароларда давлат органларига ишончни оширади.

Профилактика инспекторлари фаолиятининг инсон ҳуқуқларига таъсири кенг қамровлидир. Жамоат хавфсизлиги ва ҳуқуқбузарликларнинг олдини олишда улар инсон ҳуқуқларини ҳимоя қилишга масъулдир. Масалан, қонуний текширув ва профилактика суҳбатлари орқали жиноятчиликка мойил фуқароларга раҳбарлик қилиш ҳуқуқий асосда амалга оширилади⁵. Инспекторлар фаолиятида адолат ва шаффофлик принциплари устувор бўлиши фуқароларнинг ҳуқуқлари бузилишининг олдини олишда муҳим аҳамиятга эга[3].

2026 йил 28 январдаги Президент йиғилишида давлат раҳбари қуйидаги йўналишларни белгилаб берди: давлат органлари фаолияти инсон манфаатлари ва ҳуқуқларига хизмат қилиши лозим, профилактика инспекторлари иши жамият эҳтиёжларига мослаштирилиши керак, қонунчилик ва фармонлар орқали инспекторлар ваколатлари аниқ ва шаффоф белгиланиши лозим, жамоат хавфсизлиги ва инсон ҳуқуқлари ўртасида мувозанат сақланиши зарур[4]. Бу принциплар профилактика инспекторлари

фаолиятини янада такомиллаштириш ва инсон ҳуқуқларини ҳимоя қилишда асосий йўналишларни белгилайди.

Профилактика инспекторлари фаолияти қуйидаги ҳуқуқий асослар билан тартибга солинади: Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги кодекси профилактика ва чоралар олишда ҳуқуқий асос ҳисобланади[5]; ваколатлар ва ҳисоботлик — инспекторлар фаолияти очик ва назоратли бўлиши керак[6]; Президент фармонлари профилактика тизимида инсон ҳуқуқлари устуворлигини таъминлаш учун йўналтирилган[4].

Профилактика инспекторлари фаолиятида қонунчиликни такомиллаштириш, фуқароларнинг ҳуқуқларини ҳимоя қилишни кучайтириш, жамоатчилик билан ҳамкорликни ривожлантириш, халқаро стандартлар ва тажрибаларни жорий қилиш лозим[3]. Бу чоралар тизимли равишда жамият хавфсизлигини таъминлашга ва инсон ҳуқуқларини ҳимоя қилишга хизмат қилади.

Профилактика инспекторлари жамоат хавфсизлигини таъминлашда ва ҳуқуқбузарликларнинг олдини олишда муҳим роль ўйнайди[2]. Уларнинг фаолияти инсон ҳуқуқлари билан чамбарчас боғлиқ бўлиб, қонунчилик ва Президент қарорлари билан уйғун тарзда амалга оширилиши лозим[4]. 2026 йил 28 январдаги Президент йиғилишида белгиланган принциплар профилактика инспекторлари фаолиятини инсон манфаатларига йўналтириш ва қонунийликни таъминлашда муҳим аҳамиятга эга[4].

Профилактика инспекторлари ҳуқуқий тартибда фаолият юритиши фуқароларга давлат органларига ишончни мустаҳкамлайди, ҳуқуқий онгни ривожлантиришга хизмат қилади ва жамиятда қонунийлик муҳитини таъминлайди. Шунингдек, профилактика инспекторлари фаолиятида самарали назорат тизимлари орқали ҳуқуқбузарликларнинг олдини олиш имкониятлари янада кенгайтирилади.

Халқаро стандартлардан келиб чиқиб, профилактика инспекторлари фаолиятида инсон ҳуқуқлари, жамоат хавфсизлиги ва адолат принципларини уйғунлаштириш зарур. Бу эса Ўзбекистонда ҳуқуқбузарликларнинг олдини олиш тизимини янада самарали ва шаффоф қилади. Давлат раҳбарининг 2026 йил 28 январдаги йиғилишда белгиланган вазифалари профилактика инспекторлари фаолиятини инсон манфаатларига йўналтириш, қонунийлик ва шаффофликни таъминлаш, ҳуқуқлар устуворлигини таъминлашда асосий йўналишлар сифатида хизмат қилади.

Профилактика инспекторлари томонидан амалга оширилаётган чоралар — фуқаролар билан профилактик суҳбатлар, ҳуқуқий тушунтириш ишлари, жамоат хавфсизлигини таъминлаш ва ҳуқуқбузарликларнинг олдини олиш тизимида қонуний ваколатлар доирасидаги чоралар — жамиятда қонунийликни мустаҳкамлайди ва инсон ҳуқуқлари билан узвий боғлиқдир. Бу борада қонунчилик ва Президент фармонлари асосий йўналишларни белгилайди, профилактика инспекторлари фаолиятининг қонуний ва самарали бўлишини таъминлайди⁴.

Хулоса қилиб айтиш мумкинки, профилактика инспекторлари фаолияти нафақат жамоат хавфсизлигини таъминлайди, балки инсон ҳуқуқлари ва фуқаролик эркинликларини ҳимоя қилишда ҳам муҳим аҳамиятга эга. Ўзбекистонда бу фаолият қонунчилик, Президент фармонлари ва халқаро стандартлар билан уйғун тарзда амалга оширилади. Давлат раҳбарининг 2026 йил 28 январдаги йиғилишда белгиланган принциплари профилактика инспекторлари фаолиятини инсон манфаатларига йўналтириш ва қонунийликни таъминлашда асосий қадам сифатида хизмат қилади⁴. Шунингдек, профилактика инспекторлари фаолияти жамиятда ишонч муҳитини мустаҳкамлашга, ҳуқуқий онгни ривожлантиришга ва ҳуқуқбузарликларнинг олдини олишда самарали тизимни ташкил этишга хизмат қилади.

Профилактика инспекторлари фаолияти инсон ҳуқуқлари ва жамоат ҳавфсизлигини таъминлашда стратегик аҳамиятга эга. Қонуний ваколатлар доирасида амалга ошириладиган чоралар жамиятда қонунийлик ва адолат муҳитини сақлайди, фуқароларнинг ҳуқуқ ва эркинликларига хизмат қилади. Президент йиғилишида белгиланган йўналишлар — профилактика инспекторлари фаолиятини самарали, шаффоф ва инсон манфаатларига йўналтиришда асосий вазифалар сифатида қўйилган.

ФОЙДАЛАНИЛГАН АДАБИЁТЛАР:

1. Ўзбекистон Республикаси Конституцияси. <https://lex.uz/docs/6445145>.
2. Профилактика хизмати. Ички ишлар вазирлиги. Ташкент, 2025. https://ipkmvd.uz/media/pdf/kitoblar/3_profilaktika.pdf
3. United Nations. Human Rights Standards and Law. New York, 2020. <https://www.ohchr.org>
4. Ш.М.Мирзиёев. «Профилактика тизимини такомиллаштириш ва инсон ҳуқуқларини ҳимоя қилиш масалалари бўйича топшириқлар». Президент портали, 2026 йил 28 январ. <https://president.uz/uz/lists/view/1328>.
5. Ўзбекистон Республикаси Маъмурий жавобгарлик кодекси. Ташкент, 2015. <https://lex.uz/docs/3175732>.
6. Ўзбекистон Республикаси ички ишлар органлари тўғрисидаги қонун. Ташкент, 2016. <https://lex.uz/docs/2783123>.